

جلسه دهم

فصل پنجم : بررسی حدیث اهل تسنن بعد از قرن سوم (۲)

قال رسول الله (ص)

قال الله عز وجل... إذا قال العبد: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ

الرَّحِيمِ» قال الله - جلَّ جلاله - بدأ عبدي باسمي، و

حقَّ عليَّ أن أتممَّ له أمورَه و أباركَ له في أحواله

عيون اخبار الرضا، ج ٢، ص ٢٦٩، ح ٥٩

بررسی حدیث اهل تسنن بعد از قرن سوم (۲)

← ادامه یافتن پژوهش های حدیثی

▪ طبقه بندی آثار حدیثی این دوره:

1. تالیفات جدید حدیثی
2. شرح نویسی بر جوامع حدیثی اولیه
3. تدوین جوامع فراگیر حدیثی به روش های مختلف
4. زوائد نویسی به جوامع اولیه
5. تالیف کتاب های خاص مانند: اطراف ، مستخرجات ، اجزاء حدیثی و...
6. بازشناسی احادیث جعلی و تالیف کتاب های موضوعات
7. توسعه دانش های حدیثی

۶- بازشناسی احادیث جعلی و تالیف کتاب های موضوعات (حفظ کردن اسامی کتاب ها و نویسندگان آنها الزامی نمی باشد)

الف) بررسی انگیزه ها و علل جعل حدیث

ب) شناسایی و استخراج احادیث جعلی : کتب موضوعات

← الموضوعات الكبرى اثر ابن جزری

← نقل احادیث موضوعه از صحاح سته و مسند احمد بن حنبل

۷- توسعه و تکامل دانش های تخصصی حدیث ← دانش هایی که وضعیت حدیث را از نظر متن و سند بررسی می کنند. دانش های حدیثی فراوان و متنوع می باشند که مهمترین آنها عبارتند از:

۱-۷- مصطلح الحدیث : علمی که از سند و متن حدیث و کیفیت فراگرفتن آن بحث می کند.

← معرفة علوم الحدیث : حاکم نیشابوری

← الکفایة فی معرفة الروایة : خطیب بغدادی

← علوم الحدیث : ابن صلاح ← پایه و بنیان تالیفات پس از خود

۲-۷ علم غریب الحدیث: بررسی احادیث نبوی(ص) که در طول زمان و تغییرات زبانی، دارای کلمات یا عبارات های غریب شده اند.

۳-۷ علم علل الحدیث : (علل : عیب ها) ← بررسی روایاتی که از نظر متن یا سند و یا هر دو دارای عیب است ← حدیث معلل

← تألیف کتب علل مانند

▪ علل احمد بن حنبل (قرن سوم)

▪ علل ترمذی (قرن سوم)

▪ علل حاکم نیشابوری (قرن چهارم و پنجم)

▪ علل بن حجر عسقلانی (قرن نهم)

۴-۷ علم مختلف الحدیث

▪ علمی که به احادیثی که به ظاهر دارای تناقض و تعارض هستند می

پردازد

← روش ها : تقیید مطلق، تخصیص عام، حمل دو حدیث بر تعدد حادثه

▪ اولین اثر: محمد بن ادريس شافعی (اوایل قرن سوم)

▪ ابن جریر طبری (قرن چهارم)

▪ ابن جوزی (قرن ششم)

۵-۷ علم ناسخ و منسوخ : مربوط به احادیثی که رفع اختلاف بین آن ها ممکن نیست.

← حدیثی که صدورش از پیامبر اکرم(ص) متقدم بوده منسوخ و روایت متاخر ناسخ (نسخ کننده) محسوب می شود.

◀ راه های شناخت :

الف) بیان نبوی ← كُنْتُ نُهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورْهَا فَانْهَاهَا تَزْهَدٌ فِي الدُّنْيَا وَتَذَكُّرٌ فِي الْآخِرَةِ

ب) تاریخ و علم سیره ← اِطْرَ الْحَاجِمِ وَ الْمَحْجُومِ (منسوخ) ← اِنَّ النَّبِيَّ اِحْتَجَمَ وَ هُوَ مُحْرَمٌ صَائِمٌ (ناسخ)

۶-۷ علم رجال و بررسی جرح و تعدیل راویان (جرح: بد گفتن، رد گواهی گواهان) و (تعدیل: درست کار دانستن راوی حدیث)

← علم رجال به بررسی اوصاف راویان که باعث قبول یا عدم قبول قولشان می شود

می پردازد.

← مویذ قرآنی «یا ایها الذین ءامنوا ان جاءکم فاسق بنبأ فتبیّنوا (حجرات/۶)

نتیجه علم رجال، شناخت راویان عادل و ثقه از راویان ضعیف و غیر موثق است.

◀ سیر تاریخی :

← صحابه: ابن عباس و انس بن مالک

← تابعان: شعبی و ابن سیرین

← تابع تابعان : مالک بن انس

← نتیجه نهایی : تدوین قواعدی برای قبول یا رد روایات

▪ موضوع وثاقت صحابه

← نظر اهل تسنن

← نظر شیعه

من الله التوفيق

خليل عقيلي فرج

Sapp.ir/dr.aghili

Draghili.blog.ir

